

SOSIONOMI (AMK) OSANA MONIAMMATILLISTA TYÖYHTEISÖÄ  
VANHUSTEN PALVELUKODISSA

Satu Mäenpää

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

## TIIVISTELMÄ

Mäenpää, Satu. Sosionomi osana moniammatillista työyhteisöä vanhusten palvelukodissa. Pori, syksy 2009, 51 sivua, 7 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu Länsi, Porin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuskysymyksinä olivat 1. Miten sosionomin ydinsaamisalueet ja palveluohjaus soveltuvat vanhustenhuoltoon? 2. Miten sosionomin (AMK) osaamista voidaan hyödyntää vanhustyössä? Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa sosionomin työnkuva osaksi Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:n moniammatillista työyhteisöä. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä käytettiin palveluohjauksen menetelmää gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun kohteina olivat kolme Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:n palvelujohtajaa. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyyysimenetelmällä.

Tutkimustulosten mukaan asiakaslähtöinen palveluohjaus gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta soveltuu vanhustenhuoltoon. Sosionomi (AMK) ydinsaaminen voi lunastaa tutkimustulosten mukaan paikkansa vanhustenhuollon tehtävissä. Tutkimuksessa sosionomille (AMK) rakentui selkeä työnkuva ja työtehtävät moniammatillisen palveluohjauksen tiimin jäsenenä.

Tutkimus on työelämälähtöinen. Tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksi voidaan hyödyntää Ruskakodin palvelutaloyhdistys ry:n sosionomin (AMK) työnkuvan muodostamisessa.

Opinnäytetyö löytyy Diakonia-ammattikorkeakoulun Lännen, Porin toimipaikan kirjastosta sekä Ruskakodin palvelutaloyhdistyksestä.

Asiasanat: Sosionomin (AMK) ydinsaaminen, palveluohjaus, gerontologinen sosiaalityö, kvalitatiivinen tutkimus

## ABSTRACT

Mäenpää, Satu. Bachelor of Social Services Participating the Multiprofessional Work Community in an Old People's Service Home. 51p., 7 appendices. Language: Finnish. Pori, Autumn 2009.

Diaconia University of Applied Sciences West, Pori Facility. Degree Programme in Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to find, how the main skills and knowledge of the bachelor of social sciences and case management can be used in elderly care. The main aim of this study was to survey the job description for the bachelor of social sciences in Ruskakodin Service Home Registered Association. The theoretic frame was case management from the angle of gerontology social work.

The study was qualitative. The data were collected by theme interviews. The object of the study consisted of three service directors in Ruskakodin Service Home Registered Association. The results were analyzed by using content analysis.

According to the study results client-orientated case management from the angle of gerontology social work is suitable in elderly care. In the study the job description and tasks were clarified for the bachelor of social sciences in Ruskakodin Service Home Registered Association.

The study is based on the needs of working life. The results and the conclusions of the study can be used for formulating the job description in Ruskakodin Service Home Registered Association.

Keywords: Bachelor of Social Sciences, Main Skills and Knowledge, Case Management, Gerontology Social Work, Qualitative Study

# SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 JOHDATUSTA SOSIONOMI (AMK) KOULUTUKSEEN	7
2.1 Sosionomin ydiosaaminen	7
2.2 Sosionomi vanhustenhuollossa	8
3 TUTKIMUKSEN KULKU	9
3.1 Tutkimuskohde	9
3.2 Tutkimuksen tarkoitus	10
3.3 Teoreettinen viitekehys	10
4 AIEMMAT TUTKIMUKSET	12
5 PALVELUOHJAUS	14
5.1 Palveluohjausta tukeva ryhmätyöskentely	14
5.2 Palveluohjaus prosessina	15
6 GERONTOLOGINEN SOSIAALITYÖ	17
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
7.1 Tutkimuksen toteutus ja tiedonhankinta	21
7.2 Aineiston analyysi	22
7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	23
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
8.1 Sosionomin ydiosaamisalueiden ja palveluohjauksen soveltuvuus vanhushuoltoon	25
8.2 Sosionomin osaamisen hyödyntäminen vanhustyössä	30

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
LÄHTEET	41
LIITTEET	
Liite 1: Tutkimuslupa-anomus	44
Liite 2: Tutkimuslupa	45
Liite 3: Haastattelurunko	46
Liite 4: Esimerkki sisällönanalyysin käytöstä	48
Liite 5: Palveluohjaus	49
Liite 6: Toimintakyky	50
Liite 7: Elämänhallinta	51

## JOHDANTO

Vanhusten palvelukodeissa työskentelee pääasiassa terveydenhoitoalan ammattilaisia, lähihoitajia ja sairaanhoitajia. Opinnäytetyön aihetta pohtiessani minulle heräsi kiinnostus tutkia, miten sosionomin (AMK) ydinosaamista ja ammattitaitoa voidaan hyödyntää vanhusten palvelukodissa osana moniammatillisen työyhteisön työtehtäviä.

Yhä enemmän medikalisoituneemmassa vanhustenhuollossa terveydenhuollon näkökulma on syrjäyttänyt sosiaalialan työtteen. (Talentic 2009). Tutkimukseni on ajankohtainen hakiessaan ratkaisuja siihen, miten sosionomi (AMK) voi lunastaa paikkansa ja auttaa ratkaisemaan vanhustenhuollossa esiintyviä sosiaalisia ongelmia sekä auttaa vanhusasiakasta ja hänen omaisiaan selviytymään palveluiden moninaisessa viidakossa. Kartoittaessani tutkimuskohteeni Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:n tarpeita vastaavaa sosionomin työnkuvaa tutkin palveluohjauksellista työtettä nimenomaan gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta.

Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehyksenä käytän palveluohjauksen teoriaa tutkimalla, miten ja millaiset palveluohjauksen muodot soveltuvat yhteen vanhusten palvelukodissa tehtävään gerontologiseen sosiaalityöhön sosionomin työnkuvan muodostamisessa. Palveluohjauksessa ja gerontologisessa sosiaalityössä asiakas nähdään kokonaisuutena ja asiakas on oman elämänsä asiantuntija. Käytän opinnäytetyössäni jatkossa sosionomi nimikettä ilman (AMK)-liitettä.

## 2 JOHDATUSTA SOSIONOMI(AMK)-TUTKINTOON

Sosiaalialan koulutuksella on pitkä historia, mutta sosionomi (AMK)-tutkintonimike on ollut käytössä vasta vuodesta 1999 lähtien. Sosiaalialan opistotasoinen koulutus muuttui ammattikorkeakoululain myötä vuonna 1995 ammattikorkeakoulutukseksi. Sosionomi-tutkinnon kesto on 3,5 vuotta ja tutkinnon laajuus 210 opintopistettä. Vuosittain sosionomikoulutuksen aloittaa yhteensä noin 2000 opiskelijaa nuoriso- ja aikuiskoulutuslinjoilla. (Vuorensyrjä, Borgman, Kempainen, Pohjola, Mäntysaari & Pohjola 2006, 290–291.)

Tutkintonimikkeen muuttaminen auttoi selkeyttämään myös koulutusohjelmasta valmistuneiden sijoittumista työmarkkinoilla. Selvityksen mukaan suurin osa eli 60 % valmistuneista sijoittuu sosiaalialapalveluiden kentälle. Yleisimpinä ammattinimikkeinä ovat erilaiset ohjaajat. (Vuorensyrjä ym. 2006, 291.)

### 2.1 Sosionomin ydinosaaminen

Sosionomin ydinosaaminen on määritelty valtakunnallisesti yhteneväiseksi ammattikorkeakouluissa, mutta painotus suuntautumisvaihtoehtoihin ja erityisosaamiseen vaihtelevat. Sosionomin ydinosaamisalueisiin sisältyvät:

- Kasvatus-, opetus- ja ohjaustehtävät
- Kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät
- Palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävät
- Sosiaalityön tehtävät
- Hoito- ja huolenpitotehtävät (Sosiaaliportti 2009).

Sosionomin tulee toimia ammattieettisten periaatteiden mukaisesti pyrkiessään ehkäisemään huono-osaisuutta yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Sosionomi pyrkii luomaan osallistavan asiakassuhteen huomioimalla asiakkaan tarpeet ja voimavarat kontekstisidonnaisesti. Sosionomi osaa asiakkaiden eri elämäntilanteissa tukea ja ohjata tavoitteellisesti asiakasta erilaisten teoreettisten lähestymistapojen ja työmenetelmien avulla. (Sosiaaliportti 2009.)

Sosionomi tuntee sosiaalialan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän. Sosionomi osaa yhteiskunnallisia palvelujärjestelmämuutoksia ja osallistuu niiden kehittämiseen. Sosionomi hallitsee palveluohjauksen ja osaa toimia osana moniammatillisia verkostoja. Sosionomi osaa jäsentää ja analysoida yksilön sosiaalisten ongelmien ja yhteiskunnan välistä suhdetta tarkastelemalla sitä yhteiskunnallisesta viitekehyksestä. Sosionomi hallitsee reflektiivisen työotteen. Hän osaa kehittää ja johtaa sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluja. Ydinosaamiseen kuuluu myös yhteistyö kansalais- ja viranomaisverkostojen kanssa luoden kansalaisuutta vahvistavaa osallisuutta. Sosionomi pyrkii purkamaan epätasa-arvoa tuottavia rakenteita ja osallistuu yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun. (Sosiaaliportti 2009.)

## 2.2 Sosionomi vanhustenhuollossa

Laitoshuollossa työskentelevien sosiaaliohjaajien asiakkuudet ovat usein pitkiä ja työ on itsenäistä. Valtaosa vanhusten laitoshuollossa työskentelevistä on lähihoitajia ja esimiestehtävissä on terveydenhuollon ammattilainen. Vanhustenhuollon henkilöstörakenne kuvastaa ajattelua, jonka mukaan vanhuus nähdään edelleen sairautena ja pysähtyneenä elämänvaiheena. Tulevaisuudessa sosionomin työnkuvan tulee perinteisestä vanhustyöstä poiketen painottua enemmän gerontologiseen sosiaalityöhön. Tulevaisuudessa on hyvä selkeyttää sosionomien, lähihoitajien ja sairaanhoitajien välisiä työnkuvia palveluiden tehostamiseksi. (Vuorensyrjä ym. 2006, 207.)

Sosionomin erityisosaaminen ottaa vanhustenhuollossa tulevaisuudessa paikkansa myös sosiaalisen kuntoutuksen kautta. Vuorensyrjän ym. (2006) mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan yksilöiden toimintakyvyn ja osallisuuden parantamista sekä tukea yksilöä selviytymään erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja oikeutta elää sosiaalista elämää yhteisöissä. (Vuorensyrjä, ym. 2006, 207.) Sinikka Hakosen (2003) mukaan seniori- ja vanhustyön osaaminen voidaan jakaa sosiaalialan ammatillisten tehtävien mukaan sosiaalipalvelutyöhön ja sosiaalityöhön. Osaamista voidaan luokitella myös tehtävärakenteittain, sillä sosiaalialan ammatillinen työ on verkostoitunutta työtä. Vanhustyön menetelmät määrittyvät työn tavoitteista, kohteesta sekä



arvo- ja tietoperustasta. Työ on luonteeltaan monitieteistä ja – alaista asiantuntijatyötä. (Marin & Hakonen 2003, 111–112.)

### 3 TUTKIMUKSEN KULKU

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kohteen kokonaisvaltaiseen tutkimiseen. Yleisesti kvalitatiivinen tutkimus pyrkii löytämään ja paljastamaan tosiasioita jo olemassa olevien väittämien todentamisen sijasta. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat edellä mainittujen ominaisuuksien lisäksi se, että ihmistä suositaan tiedon keruun instrumenttina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia, jossa tutkijan tarkoituksena on paljastaa uusia seikkoja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään laadullisia metodeja aineiston hankinnassa. Tutkimuksen kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 1997, 152, 155.)

#### 3.1 Tutkimuskohde

Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimukseni kohteena on Porissa toimivan Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:n vanhusten palvelukodeissa Ruskahovissa, Ruskakodissa, Ruskalinnassa sekä Ruskalassa tehtävä vanhustyö. Palvelutaloja hallinnoi toiminnanjohtaja sekä talouspäällikkö. Jokaisella palvelutalolla on oma palvelujohtajansa sekä terveydenhuollosta vastaava sairaanhoitaja. Koulutukseltaan palvelutalojen henkilökunta on valtaosin terveydenhuollon ammattilaisia lähihoitajia, sairaanhoitajia sekä palvelutaloissa toimii yksi yhteinen fysioterapeutti. Palvelukotien asiakkaat ovat vanhuksia, joista suurin osa on tehostetun palvelun piirissä. Tämä tarkoittaa asukkaiden saavan ympärivuorokautista

tehostettua hoivaa ja huolenpitoa. Pääsyy asiakkuuteen on huoli asiakkaan uhatusta selviytymisestä turvallisesti ja itsenäisesti omassa kodissa. Yhdistyksen toiminnan tavoitteina ovat tarjota porilaisille vanhuksille turvallista asumista edistään ja kehittään yksinäisten vanhusten ja avun tarpeessa olevien yleistä hyvinvointia, terveyttä, vireyttä ja omatoimisuutta ja sosiaalisia oloja. Yhdistyksen toimintaa ohjaavia arvoja ovat vanhusten arvostaminen, turvallisuus, laadukkuus, ystävällisyys, yksilöllisyys, luotettavuus, viihtyisyys ja taloudellisuus. (Ruskatalot 2009.)

### 3.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksella on aina jokin tarkoitus tai tehtävä, johon tutkija pyrkii tutkimuksellaan löytämään vastauksia. Tutkimus voi olla tyypiltään kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Yhteen tutkimukseen voi liittyä useampikin kuin yksi tarkoitus ja tarkoitus voi muuttua tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, ym. 1997, 128–129.) Tutkimukseni on tyypiltään kartoittava, koska selvitän haastatteluaineiston avulla sosionomin mahdollista työnkuvaa ja siihen liittyviä työtehtäviä moniammatillisessa Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen työyhteisössä, jolloin sosiaalialan asiantuntijan näkökulma tulee esille asiakkaiden palveluissa. Tutkimuksen tarkoitus on myös selkiyttää työkuva yhdistyksen työyhteisön eri alojen asiantuntijoiden välillä. Yhdistyksellä on sosionomikoulutuksen saaneita työntekijöitä henkilökunnassaan, mutta he työskentelevät perushoitotyön eli hoiva ja huolenpidon tehtävissä. Tutkimukseni tutkimuskysymykset on rajattu kahdeksi kysymykseksi:

1. Miten sosionomin ydinsaamisalueet ja palveluohjaus soveltuvat vanhustenhuoltoon?
2. Miten sosionomin osaamista voidaan hyödyntää vanhustyössä?

### 3.3 Teoreettinen viitekehys

Teoreettiseksi viitekehyykseksi kutsutaan näkökulmaa, kun havaintoja tarkastellaan tutkimuksessa johtolankoina tietystä näkökulmasta. Tutkimuksessa tarvitaan selkeä tutkimusmetodi, jotta tutkimusaineistossa olevat

havainnot voidaan erottaa tutkimuksen tuloksista. Tutkimusmetodi ei saa olla ristiriidassa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kanssa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys määrittää tarvittavan aineiston ja analyysissä käytettävän menetelmän. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista on kerätä aineistoa, jotta mahdollisimman monentyyppiset tarkastelut ja näkökannat ovat mahdollisia. (Alasuutari, P. 1995, 79, 82–84.) Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä käytän palveluohjauksen menetelmää (palveluohjauksen teoriaa käsittelen sivulla 13) gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta asiakkaiden iän tuoman spesifisyyden vuoksi.

#### 4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke SOTENNA (2003–2006) oli kolmevuotinen tutkimuskokonaisuus, jonka toteuttivat Jyväskylän yliopiston ja Lapin yliopiston tutkijat valtakunnallisen sosiaalityön verkoston (SOSNET) aloitteesta. Ennakointihanke tutki sosiaalialan osaamis- ja työvoimatarpeita sekä tältä pohjalta sosiaalialan koulutustarpeita vuoteen 2015. Yksi hankkeen rajattu tutkimuskohde oli sosionomi-tutkinto. (Vuorensyrjä ym. 2006, 6-7.)

SOTENNA-hankkeen loppuraportti nostaa yhdeksi ongelmaksi sen, ettei sosionomi-tutkinnon suorittaneiden osaamista tunnisteta työmarkkinoilla. Organisaatioiden rakenteelliset puutteet ja työnkuvan tarkka kohdentamattomuus näkyvät valmistuneiden sijoittautumisena työmarkkinoille usein määräaikaisiin työsuhteisiin sekä monenkirjaviin työtehtäviin, joihin ei aina edes vaadita ammattikorkeakoulututkintoa. Sosionomin osaamisen perusta koostuu sosiaalialan arvoista, joita ovat kansalaisten subjektiivinen ja omien voimavarojen vahvistaminen, sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden parantaminen sekä sosiaalisten oikeuksien turvaaminen. Lisäksi sosionomin monipuoliset tiedot ja taidot yksilön kasvusta, kehityksestä ja toiminnasta sekä kyky toimia erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä ovat osa sosionomin ydinosaamista. Sosionomin tuloksellinen ajattelu ja ratkaisukyky erilaisten prosessien tunnistamisessa ovat osa sosionomin erityisosaamista. (Vuorensyrjä ym. 2006, 292.)

Borgmanin (2006) mukaan ajatellen sosiaalialan erityisosaamiseen painottuvaa työpajaa lähihoitajien ja sosionomien välillä tulisi suunnata 60–80 vuotiaiden palveluiden kehittämiseen, monipuolistamiseen, tuottamiseen ja organisointiin yhdessä asiakkaiden kanssa. Kyseinen ikäryhmä ei vielä kaipaa hoivaa vaan omien voimavarojen ja elämän mielekkyyden säilyttämistä ja tukemista edistäviä palveluita. Kun vanhustyö nähdään sairauksien hoitamisena, eivät taloudelliset ja henkilöstöresurssit tule riittämään. Ikääntyvien oman sosiaalisen ja psykologisen toimintakyvyn huomioonottaminen on siksikin erityisen tärkeää.

Medikalisoinnin vähentämiseksi tulee sosiaalialan henkilöstön ammatillista ydin- ja erityisosaamista suunnata vanhusväestöön. Sosionomin vuorovaikutustaidot ja asiakastyöhallinta sekä ryhmä- ja kehittämisosaaminen voidaan suunnata vanhusten sosiaalisen hyvinvoinnin luomiseen. (Vuorensyrjä ym. 2006, 207.)

Sosiaalialan selvityksessä kuntatyöntantajille Ristiin Rastiin -projektissa selvitettiin yhteistyössä SONet BOTNIAn kuntien esimiesten näkemyksiä ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sosionomien osaamisesta ja osaamisvajeista. Projektin tavoitteena oli sukupuolten mukaisen tasa-arvon edistäminen koulutuksessa ja työelämässä sekä naisten aseman vahvistaminen sosiaalialan työmarkkinoilla. (Keskinen 2006, 2.) Selvityksen johtopäätöksinä olivat, että keskeistä palvelujärjestelmän tuntemisessa on, että työntekijä tuntee oman alueen sosiaalihuollon palvelurakenteen. Sekä työntekijä tuntee yhteiskunnan sosiaalipalvelujärjestelmän kokonaisuuden ja pystyy osallistumaan palvelujen kehittämiseen. Palvelujärjestelmän hallitsemisessa selvityksen mukaan keskeistä on, että työntekijä konkretisoi asiakkaalle palvelujärjestelmän mahdollisuudet. Sekä huomioi päätösten taloudelliset seuraamukset ja tukeutuu tarvittaessa asiantuntijakonsultaatioon. Palvelu- ja talousjohtamisessa on selvityksen mukaan keskeistä, että työntekijä erottaa tärkeät ja kiireelliset tehtävät vähemmän kiireisistä, kykenee organisoimaan palveluja sekä osaa kohdentaa talousresursseja oikeisiin kohteisiin. Eettisessä arvo-osaamisessa on tärkeää, että työntekijä ottaa vastuun ratkaisuihistaan. Työntekijä tukee asiakkaan itsenäisyyttä ja elämänhallintaa ja kykenee toimimaan arvostiriitoja sisältävissä tilanteissa. (Keskinen 2006, 29–30.)

Selvityksen johtopäätöksinä tasa-arvo-osaamisessa on keskeistä, että työntekijä kunnioittaa yksilön ainutkertaisuutta, suhtautuu tasa-arvokysymyksiin realistisesti ja huomioi, että aina ei voi menetellä samalla tavalla. Asiakaskontaktiosaamisessa on keskeistä, että työntekijä huomioi asiakkaan tarpeet ja voimavarat, kuuntelee asiakasta ja tukee asiakasta itsenäiseen toimintaan. Valmistelu- ja päätöksenteko-osaamisessa tärkeintä on, että työntekijä tekee moniammatillista yhteistyötä asiakkaan hyväksi ja tuntee lainsäädännön, johon päätökset nojaavat. Sekä ottaa selvää asioista, joihin ei osaa vastata. (Keskinen 2006, 29–30.)

## 5 PALVELUOHJAUS

Palveluohjaus on menetelmä, jolla harjoitetaan palveluhallintoa sekä organisoidaan sosiaali- ja terveystalvuuja. Palveluohjauksen tarkoituksena on määrittää asiakkaan yksilöllisiä voimavaroja ja palvelutarpeita. Palveluohjaus on asiakaslähtöinen työmenetelmä, joka korostaa asiakkaan etua. Palveluohjaaja räätälöi tavoitteet, työtavan, tuen ja palvelut asiakkaan tarpeiden mukaisesti. (Suominen & Tuominen 2007, 7.) Palveluohjauksen juuret ulottuvat Yhdysvaltoihin, jossa palveluohjaus eli "case management", on ollut jo 1920-luvulta käytössä sosiaalityön menetelmänä. Suomessa palveluohjausta on alettu soveltaa 1990-luvulta lähtien. Palveluohjausta on toteutettu muun muassa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten sekä heidän perheidensä, vanhusten, mielenterveys-, vammais- ja päihdeasiakkaiden kanssa työskenneltäessä. (Suominen & Tuominen 2007, 7.) Palveluohjauksesta käytetään erilaisia termejä ja usein toistensa synonyymeina. Case (care) management liitetään yksittäiseen asiakkaaseen kuvaamaan asiakastason interventiota eli yksilökeskeistä palveluohjausta. Service coordination liittyy laajempiin kokonaisuuksiin, jotka vaikuttavat asiakkaan perheeseen, asiakkaaseen yleensä ja koko palvelujärjestelmään ja sen rakenteisiin. (Niskanen & Kauppinen 2005, 17.)

### 5.1 Palveluohjausta tukeva ryhmätyöskentely

Palveluohjaustyöllä voi olla tukenaan vastuuryhmä, ohjausryhmä, johtoryhmä, tukiryhmä tai muu vastaava. Moniammatillinen vastuuryhmä tukee palveluohjaajaa käytännön asiakastilanteissa, sillä vastuuryhmän jäsenet tuntevat usein asiakkaansa henkilökohtaisesti. Johtoryhmä kantaa vastuun palveluohjauksen puitteiden järjestämisestä eikä sen tarkoituksena ole yksittäisten asiakastapausten käsittely. Johtoryhmä vastaa palveluasiakkaiden priorisoinnista. Asiakkaiden valikoinnissa kriteerinä voi olla empatiaperiaate, joka tarkoittaa kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevien asiakkaiden asettamista etusijalle. Ohjausryhmä tukee palveluohjaajan työtä ja koostuu asiantuntijoista, jotka eivät ole vastuussa palveluohjausprosessin toteutuksesta.

Tukiryhmä koostuu jäsenistä, jotka palveluohjaaja tai tiimi on valinnut työnsä tueksi. (Suominen & Tuominen 2007, 29.)

Suominen ja Tuominen (2007) jakavat palveluohjauksen kolmeen pääryhmään. Ensimmäinen on yleinen tai perinteinen palveluohjaus, toinen pääryhmä on voimavarakeskeinen ja kolmas on intensiivinen palveluohjaus. Yleisessä tai perinteisessä mallissa asiakkaan ja palveluohjaajan suhde ei ole korostettuna. Mallissa palveluohjaaja selvittää asiakkaan palvelutarpeet palvelujärjestelmä tuntien. Palveluohjaaja osallistuu asiakkaan hoitosuunnitelman tekoon ja seuraa sen toteutumista sekä pitää yhteyttä asiakkaan eri palvelun tuottajiin. Koska työ ei ole niin intensiivistä, voi palveluohjaajalla olla tässä mallissa kymmeniäkin asiakkaita. (Suominen & Tuominen 2007, 31 - 33.)

Intensiivisessä palveluohjausmallissa asiakkaan vaikea tilanne vaatii intensiivistä työtä. Asiakastyön intensiivisyyden vuoksi palveluohjaajan asiakasmäärä on pieni. Voimavarakeskeisessä palveluohjausmallissa korostetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta sekä tavoitteita ja voimavaroja. Taka-alalle jäävät asiakkaan sairaudenkuva ja ongelmat. Huomio siirtyy rakenteellisiin tekijöihin, jotka ovat kuntoutumisen kannalta hankaloittavia. Luottamuksellisessa suhteessa palveluohjaaja toimii asiakkaan kumppanina ja edunvalvojana. (Suominen & Tuominen 2007, 32.)

## 5.2 Palveluohjaus prosessina

Palveluohjaus kuvataan viisivaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäisenä asiakkaiden valikoinnissa lähdetään liikkeelle siitä, että palvelut kohdennetaan niille, jotka niitä eniten tarvitsevat. Seuraavaksi tarvitaan huolellista palvelutarpeiden arviointia, kun edessä on pitkäaikainen ja monimutkainen palveluiden tarve. Arvioitavana on myös tarvitaanko työn tueksi moniammatillisen tiimiä. Kolmannessa vaiheessa palveluiden suunnittelu ja järjestäminen merkitsee erilaisten palveluiden yhteensovittamista, hoitosuunnitelman tekoa ja palveluiden järjestämistä. Palveluohjauksen kahdessa viimeisessä vaiheessa palvelutavoitteiden seurannan ja hoivajärjestelyiden korjauksen jälkeen vastuun jatkuvuus korostuu. (Suominen & Tuominen 2007, 40.)

Sosiaalipalveluilla tarkoitetaan tässä peruspalveluina tuotettavia sosiaalihuollon palveluja kuten vanhusten laitoshoidoa, päivähoitoa. Se voidaan kuvata myös hoiva- ja huolenpitotyön kokonaisuudeksi. Sosiaalipalvelujen tehtäväalue on ollut vanhastaan sosiaalialan ammatillisen peruskoulutuksen sekä opistoasteen suorittaneen henkilöstön tehtäväkenttää, joka työllistää melko suuren osan myös sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työntekijöistä. Lisäämällä sosionomien määrää henkilöstörakenteissa voidaan vahvistaa sosiaalista asiantuntijuutta sosiaalipalvelujen alueilla. (Horsma & Jauhiainen 2004, 41.)



## 6 GERONTOLOGINEN SOSIAALITYÖ

Gerontologisen sosiaalityön tavoitteena on tukea vanhusten itsemääräämisoikeutta ja vahvistaa toimintakykyä, hyvinvointia, elinympäristöä, sosiaalisia olosuhteita ja yhteisöjen toimivuutta. (Liikanen, Kaisla & Viljaranta, 2007, 10). Vielä 1990-luvulla vanhussosiaalityö nähtiin Suomessa lähinnä palveluiden ja laitoshoitopaikkojen järjestämisenä sekä toimeentulon turvaamisena. (Liikanen, ym. 2007, 98). Palveluohjaus on ennaltaehkäisevää vanhustyötä. Asiakastyössä on pohdittava, millaista tukea vanhus tarvitsee nyt ja jatkossa sekä millaisten voimavarojen avulla vanhuksen arki jäsentyy. (Marin & Hakonen 2003, 111–112.)

Gerontologisen sosiaalityön ihmiskäsityksen mukaan vanhuutta ei nähdä sairautena vaan elämän loppuvaiheena. Ihmiskäsityksen mukaan vanhus nähdään kokonaisvaltaisena ja aktiivisena ihmisenä. Vanhustyön voimavaralähtöisyys korostaa sosiokulttuurisia, kollektiivisia ja ryhmätason, ympäristöön liittyviä psyykkisiä ja henkisiä voimavaroja. Gerontologinen tietopohja rakentuu ammatillisesta vanhuussosiaalityöstä, etiikasta ja arvoista, tutkimuksesta, koulutuksesta, vanhuspolitiikasta ja vanhuspalveluista. Gerontologisen sosiaalityön arvoiksi ovat määritetty vanhuksen erityisyyden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, kokonaisvaltainen ihmiskäsitys, asiakaslähtöisyys, tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, avoimuus ja luottamuksellisuus, voimavarakeskeisyys ja osallisuus, muuttuvien arvojen ymmärtäminen, eettiset ja pitävät periaatteet sekä halu auttaa vanhusta. (Liikanen ym. 2007, 11–12, 99.)

Palveluohjauksessa toisensa kohtaavat asiakkaan kokema elämä ihmissuhteineen, vaikeuksineen ja vahvuuksineen sekä palvelujärjestelmä kokonaisuudessaan työntekijöineen ja instituutioineen. Tätä kahden maailman kohtaamista kutsutaan rajajärjestelmiksi. Työntekijältä tämä edellyttää herkkyyttä ymmärtää ja kuulla asiakasta sekä taitoa nostaa esille uusia näkökulmia. Työntekijän tulee olla valmis muuttamaan omia ennakkokäsityksiään, sillä

työntekijän oma näkökulma saattaa osoittautua vähemmän merkitykselliseksi. (Suominen & Tuominen 2007, 87–88.)

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen edellyttää, että vanhus pystyy tekemään tietoisia valintoja ja että hän saa päätöksentekoaan varten tietoa ja muuta tukea. Itsemääräämisoikeutta voidaan edistää ikäihmisten voimavaroja tunnistamalla, vahvistamalla ja käyttämällä voimavaralähtöisyyden periaatteen mukaisesti. Vanhuksen osallisuutta voidaan tarkastella yksilöllisellä tasolla sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisen ja vahvistamisen näkökulmasta. Laajemmin osallisuutta voidaan tarkastella näkemällä ihminen iäkkäänäkin yhteisönsä ja yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008, 13.)

Gerontologisen sosiaalityön työkokonaisuudet ovat arviointi- ja sijoitustyö, neuvonta- ja ohjaustyö, tiedonhankinta- ja selvitystyö sekä moniammatillinen yhteistyö. Ennaltaehkäisevään työhön eli palvelutarpeen monipuoliseen arviointiin, asiakaskesteisten menetelmien ja ratkaisujen käyttämiseen ja sosiaalisten yhteisöjen vahvistamiseen, tulee panostaa entistä enemmän SAS (suunnittele-arvioi-sijoita)-työn rinnalla. Vanhusasiakkuuden erityispiirre syntyy siitä, että vanhuus ymmärretään uniikiksi elämänvaiheeksi, joka sisältää koko eletyn elämäkulun. Vanhenemisen prosessissa ovat läsnä yhtäaikaaisesti sosiaalinen, biologinen ja psykologinen ulottuvuus. Työntekijältä vanhuusasiakkaan kanssa työskentely vaatii vanhenemisen spesifisyyden ymmärtämistä sekä yksittäisten asioiden näkemistä samanaikaisesti osana vanhuutta. Gerontologisen sosiaalityön kohteiksi on määritelty pääsääntöisesti yli 75-vuotiaat fyysisesti huonokuntoiset, dementoituneet ja muistisairaat, masentuneet ja psyykkisesti sairaat, kaltoinkohdellut, päihdeongelmaiset, yksinäiset ja turvattomat sekä kriisitilanteissa olevat. (Liikanen ym. 2007, 11–13.)

Vanheneminen on koko elämäkulun kattava prosessi, johon kuuluvat psyykkiset, sosiaaliset ja biologiset muutokset (Marin & Hakonen 2003, 111). Verrattuna nuorempaan asiakkaaseen vanhusasiakkaan spesifisyys nousee esille erityisesti tämän ainutkertaisen elämänvaiheen vuoksi, jossa omanlaiset

kehitystehtävät, kriisit ja voimavarat tulevat esille. Koskisen (1997) mukaan elämäkokemus on vanhusasiakkuuden perusta. Erityistä on myös konteksti, jossa työ tapahtuu. Vanhustyöntekijältä työ edellyttää vanhenemista ja vanhuutta koskevaa tietoa. Työ edellyttää myös biologisten, psyykkisten, sosiaalisten vanhenemisprosessien sekä vanhenemisen kulttuurisia, historiallisia ja yhteiskunnallisia kytkentöjen ymmärtämistä. (Salmela, T. ym. 1997, 44–46.) STAKESIN tutkimuspäällikkö Päivi Voutilainen (2007) muistuttaa vanhusten yksilöllisyydestä, joka tuo esille erilaiset ongelmat ja tarpeet. Voutilaisen mukaan palveluiden kohdentaminen vaatii vanhusten yksilöllisiä ja kattavia voimavarojen ja palvelutarpeiden arviointia. (Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 2007, 13.)

Peruspalveluministeri Paula Risikko (2007) pitää riittämättömänä palvelurakennetta, jossa on tarjolla vain kotihoito ja vuodeosasto. Risikon mukaan tarvitaan enemmän kuntouttamis- ja asumispalveluyksiköitä. Erityisesti ministeri panostaisi väliaikaisiin intervallipaikkoihin. Tulevaisuuden visiona ministeri näkee nimenomaan kotiin vietävät palvelut. (Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 2007, 23.) Gerontologista sosiaalityötä toteutetaan Suomessa lähinnä suurimmissa kaupungeissa. Kunnallisessa palvelujärjestelmässä sen asema on edelleen selkiytymätön. Vähitellen gerontologinen sosiaalityö vakiintuu myös sosiaalityön koulutuksessa. Ammattikorkeakoulut kouluttavat geronomeja (AMK) ja ovat lisänneet vanhustyöhön liittyvää opetusta myös sosionomien koulutukseen. Valtakunnallinen vanhuspoliittinen linjaus painottaa vanhustyössä laitoshoidon sijaan kotihoitoon tai palveluasumiseen. Linjaus asettaa haasteita kunnille ja palveluntuottajille uusien gerontologisen sosiaalityön palveluiden kehittämiseksi. (Liikanen, ym. 2007, 14–16.)

## 7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Työssäni vanhustenhuollon yksiköissä olin havainnut, että sosionomin ydinosaamisella on tarvetta myös vanhustenhuollossa. Käytännössä sosionomit työskentelivät vanhustenhuollon palveluyksiköissä perushoito- hoivatyön parissa. Aiheesta ei löytynyt tutkittua tietoa, joten päädyin kartoittamaan ja kuvailemaan sosionomin mahdollista työnkuvaa vanhustenhuollossa. Laadullinen tutkimukseni valikoitui teemahaastatteluksi, koska aihe on haastava ja teemahaastattelun avulla voidaan johdattaa tutkimukseen osallistuja aiheeseen. Tutkimuskysymykset vaativat mielestäni ennako-oletuksia vastauksista, jos tutkimusmetodina olisi käytetty kyselylomaketta aineiston hankinnassa. Haastattelun valintaan tutkimusmetodina koin tutkijana vaikuttaneen haastattelussa olevan mahdollisuuden esittää täydentäviä kysymyksiä ja haastateltavien mahdollisuuden antaa vastaukset omin sanoin. Haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna.

Haastattelu on joustava menetelmä ja siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Haastattelun etuna on, että sitä voidaan käyttää kartoitukseen, jolloin saadaan uusia ajatuksia ja kuvaavia esimerkkejä. Haastattelua voidaan kuvata keskusteluksi, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelu tutkimuksen osana on vuorovaikutuksellinen tilanne. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34, 36, 42.) 1950-luvulta lähtien haastattelu vakiinnutti sosiaalitieteissä paikkansa tavaksi aineistonkeruussa. Lomakehaastattelu oli 1980-luvulle asti yleisin käytetty haastattelumuoto, jolloin teemahaastattelu muiden vapaamuotoisten haastatteluiden joukossa yleistyivät. Varsinainen vapaamuotoisten haastatteluiden läpimurto tapahtui 1990-luvulla. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 63, 75.) Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto on vastaajille sama, mutta tutkija voi vaihdella järjestystä ja haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Ryhmähaastattelun etuina pidetään tiedon saamisen samanaikaisesti useammalta henkilöltä. Haittana pidetään, sitä että kaikki mahdolliset haastatteluun kutsutut eivät välttämättä pääsekään paikalle. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47, 63.)

Tutkimuksen aihe syntyi tutkijan oman työkokemuksen kautta Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen hoito- ja hoivatyössä. Koska yhdistyksellä ei ole vielä sosionomia varsinaisissa sosiaalityön tehtävissä, kiehtoi tutkijaa ajatus tutkia tarkemmin sosionomin ydinosaamisen hyödyntämistä gerontologisen sosiaalityön ja palveluohjauksen työtehtävissä. Ennen tutkimuslupa-anomuksen ja tutkimussuunnitelman toimittamista Ruskakodin Palvelutaloyhdistykselle tutkija otti ennakkoon selvää, onko yhdistys kiinnostunut sosionomin työnkuvaa kartoittavasta tutkimuksesta. Vastaanoton oltua myönteinen tutkija ryhtyi tutkimussuunnitelman ja teoreettisten lähteiden etsimiseen. Sopivien lähteiden löytymisen jälkeen varsinainen kirjoitustyö sai alkunsa.

### 7.1 Tutkimuksen toteutus ja tiedonhankinta

Lähetin Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen toiminnanjohtajalle tutkimussuunnitelman ja tutkimuslupa-anomuksen, jossa kerroin, ketkä kutsun ryhmähaastatteluun. Haastatteluun pääsivät lopulta kolme palvelujohtajaa kaikista kutsutuista. Tutkimuksen haastattelun kohderyhmäksi olin valinnut Ruskakodin palvelutaloyhdistyksen toiminnanjohtajan, jokaisen palvelutalojen palvelujohtajat sekä terveydenhuollosta vastaavat sairaanhoitajat. Tutkijana pidin toivottuna mahdollisimman monen eri työnkuvan omaavan työntekijän osallistumista tutkimushaastatteluun, jotta tutkimusaineisto toisi esiin niin terveydenhuollon kuin sosiaalialan näkökulmat. Tutkijana voin todeta kokeneeni tutkimukseni tulosten valossa haastateltavien pienen joukon myönteisenä asiana, sillä haastattelu olisi voinut venyä kohtuuttoman pitkäksi, jos vastaajia olisi ollut useampi. Haastattelu oli kestoaltaan tarkalleen yksi tunti ja viisi minuuttia. Pieneltä kohderyhmältä tutkimuskysymyksiin saamani vastaukset olivat tarkkoja.

Haastattelun menetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Kerättyäni tutkimukseni teoreettisen aineiston ja tutustuttuani siihen, tein tutkimukseni haastattelurungon. Rakensin haastattelun neljään teemaan, johon jokaiseen kuuluivat lisäksi lisäkysymykset. 1. teemana haastattelussa käsittelin sosionomin ydinosaamista. 2. teemana käsittelin asiakaslähtöistä palveluohjausta vanhustyössä. 3. teema

haastattelussa koski sosionomin työskentelyä moniammatillisessa yhteisössä ja verkostotyössä. 4. teemana haastattelussa käsiteltiin tutkimuskohteena olevan organisaation tarpeita sosionomin osaamiselle. Teemat valikoituivat tutkimuskysymysten pohjalta. Teemojen kysymykset rakentuivat tutkimuksen teoreettisten viitekehyksien, eli palveluohjauksen ja gerontologisen sosiaalityön teorian pohjalta. Haastattelurungon kysymysten ohessa käytin täydentäviä kysymyksiä haastattelun edetessä. Tutkijana voin todeta haastattelun teemoittelun auttaneen haastattelun kulussa siirtymään sujuvasti aina seuraavaan kysymykseen. Valmiin tutkimusaineiston kävin läpi sisällönanalyysin menetelmää käyttäen.

## 7.2 Aineiston analyysi

Kvalitatiivisen aineiston analyysi tapahtuu osittain yhtäaikaaisesti aineistonkeruun kanssa. Tutkimusaineiston voi analysoida vain itse kenttätutkimuksen suorittanut. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi. Analyysin avulla kerätty tutkimusaineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla nämä osat kootaan johtopäätöksiksi. Analyysi ja synteesi ovat tutkimusaineiston järjestistä tarkastelua käsitteiden avulla. (Grönfors 1982, 145.) Sisällönanalyysi on tapa tarkastella tutkimusaineiston sisältöä. Sen avulla saadaan kerätty tutkimusaineisto järjestettyä johtopäätösten tekoa varten, mutta itse johtopäätöksiä sen avulla ei voi tehdä. Itse teoreettinen pohdinta jää tutkijan tehtäväksi järjestellisin keinoin. (Grönfors, M. 1982, 161.)

Haastatteluiden nauhoittamisesta on enemmän hyötyä kuin haittaa. Nauhoitettu haastattelu toimii muistiapuna ja välineenä tulkintojen tarkastamisessa. Nauhoitettu tutkimusaineisto on muutettava kirjoitettuun muotoon eli litteroida. Aineistosta on helpompi havaita yksityiskohtia litteroinnin avulla. (Ruusujärvi & Tiittula 2005, 14, 16.) Tutkimusaineiston keruun jälkeen litteroin haastattelun ensin sanantarkasti nauhurilta tietokoneelle. Haastattelusta syntyi kirjallista tutkimusmateriaalia 17 sivua. Haastattelun kysymysten teemoittelu auttoi tutkijana minua poimimaan tutkimuskysymyksiin vastaavat olennaisimmat asiat analysoidessani vastauksia. Haastattelun sanatarkka litterointi oli harkittua

toimintaa, sillä en tutkijana halunnut minkään sanan jäävän kirjaamatta, vaikka jokin maininta ei tuntunut asiaankuuluvalta. Tutkijana saatoin olla varma vasta valmiin kirjallisen tutkimusaineiston lukemisen jälkeen, mikä asia oli tutkimusongelmiin nähden olennaista ja mikä ei.

Havaintojen pelkistämisessä voi erottaa kaksi eri osaa. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa tarkastellaan aina vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Samassa tutkimuksessa voidaan aineistoa tarkastella eri näkökulmista, joten tutkijan tulee kiinnittää huomiota vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen kannalta olennaisinta. Pelkistämisen toisessa vaiheessa ajatuksena on karsia havaintomäärää havaintojen yhdistämisellä. (Alasuutari, P. 1995, 40.) Kävin analysoitavan aineiston läpi pelkistäen litteroidusta tekstistä olennaisimmat asiat, jotka liittyivät käsiteltäviin teemoihin ja niihin liittyviin kysymyksiin. Tein myös merkintöjä, jos tekstikappaleessa oli muuhun teemaan liittyvää tietoa. Saatuja tutkimustuloksia vertasin tutkimukseni teoreettisiin viitekehyksiin. Tästä vertailusta kirjoitan tarkemmin Pohdinta ja johtopäätökset kappaleessa sivulla 33.

### 7.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen etiikalla tarkoitetaan sitä mitä tutkija voi tehdä ja mitä ei, eli tutkimusmoraalia. Tutkija kantaa eettisen vastuun tieteelle, tutkimuskohteelle ja kanssaihmisille. Yleisesti vastuu tieteelle merkitsee, että tutkijan tulee antaa tutkimustuloksensa ja tutkimusaineistonsa tieteen käyttöön huomioiden mahdolliset eettiset ristiriidat. Vastuu kanssaihmisille merkitsee, ettei tutkija voi käyttää tutkijan asemaansa ja tutkimustuloksia omien etujen tavoittelussa tai vaikuttaakseen kanssaihmisten asemaan. Tutkijan vastuu tutkimuskohteelle merkitsee tutkimuskohteen ihmisarvoista kohtelua. (Grönfors 1982, 188–189.)

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen kulusta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusaiheen ja kohteen valinta on itsessään jo eettinen ratkaisu. Tutkijan tulee miettiä, miten tulisi ottaa huomioon aiheen yhteiskunnallinen merkitys. Tutkimuksen kohteina olevia henkilöitä tulee kohdella anonyymiyttä kunnioittaen ja henkilöiltä on oltava lupa tutkimuksen

tekoon sekä haastattelun nauhoitukseen. (Hirsjärvi, ym. 1997, 26–28, 217.) Tutkimuslupaa hakiessani annoin Ruskakodin Palvelutaloyhdistykselle tutkimussuunnitelman, jotta tutkimukseni tarkoitus ja keinot sekä mahdolliset tutkimuksessani yhdistykseen liittyvät asiavirheet voidaan korjata. Tutkimuslupa-anomuksessa kävi ilmi, miten tutkimus on tarkoitus toteuttaa ja että vastaajien henkilöllisyydet pysyvät salassa.

Tutkimuksessani teoreettinen viitekehys kulki läpi koko tutkimuksen prosessin. Tutkimuksen teoreettisen tiedon keräämisessä keräsin oleelliset tiedot koskien palveluohjausta ja gerontologista sosiaalityötä, jotka olivat myös yhteneväisiä tutkimuksessani esille olevien aiempien tutkimusten kanssa. Tutkimushaastattelurungon tekemisessä pyrin rakentamaan haastattelun teemat ja kysymykset tutkimuskysymysten kanssa yhdenmukaisiksi. Tutkimushaastattelu oli luottamuksellinen ja tutkijalla oli haastattelun nauhoitukseen lupa haastatelluilta.



## 8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Teemahaastattelun menetelmää käyttäen tutkin 1. Miten sosionomin ydinosaamisalueet ja palveluohjaus soveltuvat vanhustenhuoltoon? Sekä 2. Miten sosionomin osaamista voidaan hyödyntää vanhustyössä? Tutkimushaastattelu oli jaettu neljään teemaan. 1. teema koski sosionomin ydinosaamisista. 2. teema koski palveluohjausta. 3. teema käsitteli moniammatillisuutta. 4. teema käsitteli Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:n tarpeita sosionomin osaamiselle työyhteisössään. Tutkimustulosten raportoinnissa käytän haastateltavista sekä yksikkö-, haastateltava että monikkomuotoa, haastateltavat. Kaikki haastateltavat olivat käsiteltävistä asioista yhtä mieltä, joten voin toimia näin ilman mainintaa, että joku haastateltavista oli erimieltä. Tulostenraportoinnissa esitän tekstissän suoria lainauksia haastattelusta elävöittämään raportointia ja konkretisoimaan käsiteltyjä teemoja.

### 8.1 Sosionomin ydinosaamisalueiden ja palveluohjauksen soveltuvuus vanhustenhuoltoon

Haastateltavien mielestä sosionomin ydinosaamisalueista organisaation tarvetta vastaisivat eniten kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät. Erityisesti tilanteissa, joissa palvelutaloon saapuu uusi asukas ja uutta tietoa tulee paljon asukkaalle ja hänen omaisilleen. Myös palveluiden kehittämistehtävät koettiin olennaisiksi. Haastateltavat mainitsivat sosionomin tiimityön ja viriketoiminnan kehittäjänä. Tärkeäksi ydinosaamisalueeksi haastateltavat mainitsivat myös sosionomin roolin asukkaiden hoito- ja palvelusuunnitelman teossa ja päivittämisessä. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan sosionomi tuo haastateltavien mielestä sosiaalisen, ihmisen kokonaisvaltaisuutta korostavan näkemyksensä. Haastateltavat nostivat esille kuntouttavan työn merkityksen intervalli- eli lyhytaikaisasukkaan kohdalla. Kuntouttavan jakson tarkoitus on mahdollistaa intervalliasukkaan kotona pärjääminen jatkossakin sekä tarkistaa, ovatko asukkaalla kaikki mahdolliset sosiaalietuudet sekä onko kotona kaikki mahdolliset apuvälineet.

*...meillä on nyt yksi sosionomi ja olen antanut hänelle tehtäväksi huolehtia näistä lyhytaikaisasukkaista, koska siinä on paljon tätä omaisten kanssa yhteistyötä..se ois tämmönen kuntouttava jakso asukkaalle.*

Haastateltavat kokivat sosionomin sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemisen tärkeänä. Vanhus saattaa olla oikeutettu esimerkiksi Lotta-järjestön jäsenenä tai veteraanina erilaisiin palveluihin ja tukiin. Haastateltavat nostivat esille myös mahdolliset toimeentulotuet, kuljetuspalvelut ja hoitotarvikejakelut tilanteiksi, jolloin on tärkeää tietää, mikä palvelu ja tuki milloinkin kuuluvat kenelle ja millä diagnoosilla ja perusteella. Yksi haastateltavista kertoi yhdistyksen lisäanneen lähihoitajien osaamista ja tietämistä erilaisista tuista koulutuksien avulla.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että vanhustyötä tulee aina tehdä asiakaslähtöisesti, oli työntekijän ammattikuva sitten lähihoitaja, sosionomi tai sairaanhoitaja. Suurin osa yhdistyksen asukkaista muuttaa palvelutaloihin suoraan sairaalasta oltuaan ensin sairaalan sosiaalityöntekijöiden kanssa yhteistyössä. Ihannetilanne erään haastateltavan mielestä olisi, että uusi asukas tulisi itse ensin muuttoaan katsomaan paikkoja palvelutaloon. Haastattelussa kävi ilmi, että yhdistyksen palvelutaloissa asukas on aina mukana päätöksen teossa, mutta on olemassa tilanteita, joissa hoito- ja palvelusuunnitelma päivitetään vain omaisten kanssa. Eräällä haastateltavalla oli kokemusta tilanteesta jolloin asukas oli kokenut itseään kontrolloitavan liikaa, mutta keskustelemalla yhdessä asukkaan ja omaisen kanssa löydettiin tilanteeseen ratkaisu ja asukas koki lopulta hallitsevansa omaa elämäänsä.

*Onhan se tärkeää että saa tehdä itse päätöksiä.*

Haastattelussa tuli esille monia vanhusasiakkaan spesifisyyteen liittyviä seikkoja, jotka tulee huomioida vanhustyössä. Asiakastyössä tulee huomioida, minkälaisia sanoja vanhus käyttää ja tämä taas vaikuttaa siihen, miten vanhukselle voidaan puhua. Haastateltavien mielestä oli tärkeää, että ihminen saa olla loppuun asti sellainen kuin hän on ollut koko elämänsä. Monelle vanhukselle vaivaishoitoaika on edelleen hyvässä muistissa. Haastateltavat

kokivat toisinaan haasteelliseksi saada vanhuksia ymmärtämään heidän olevan oikeutettuja joihinkin tukiin ja palveluihin. Yksi haastateltavista piti sosionomin ammatillisuuden osalta tärkeänä, ettei itsestään selviä asioita saa pitää sellaisina, vaikka ne työntekijälle itsestäänselvyyksiä olisivatkin. Haastateltava vertasi vanhustyötä aikuissosiaalityöhön, jossa tukien ja palveluiden oikeutettu käyttäminen oli huomattavasti helpommin perusteltavissa asiakkaille.

*Se on vanhuksille kunnia-asia pärjätä omillaan*

*Tää raha-asia on vanhustyössä kyllä, jotkut ei haluaisi mitään palveluja ja niit pitää sitä vähän ihan perustella et sun on ihan oikeutettua ottaa tällaisia palveluita.*

Haastateltavat kokivat vanhusasukkaiden erityispiirteiden huomioimisen olevan tärkeitä palveluita ja tukia hankittaessa tilanteissa, jolloin asiakkaana on afasiasta kärsivä, sokea, kuuro tai mielenterveysongelmista kärsivä asukas. Elämänsä historian huomioiminen sosionomin työn kannalta asiakasta kohdattaessa oli erään haastateltavan mielestä tärkeää, sillä jokin asia saattaa vaikuttaa tänäkin päivänä vanhuksen elämässä voimakkaasti vielä vuosikymmenien takaa. Pohdittaessa millaisille asiakkaille palveluohjauksesta olisi eniten apua haastateltavat kokivat vaikeaksi nostaa mitään ihmisryhmää erilleen muista, sillä kaikki asukkaat tarvitsisivat jotain apua. Näkövammaisten ja kuurojen asukkaiden kohdalla haastateltavat totesivat asiakkaan olevan asiantuntijana ja olevan tärkeää, että asukkaan uusi koti palvelukodissa muistuttaisi vanhaa kotia. Jälleen vanhusasiakkaan erityisyys tulee esille tärkeänä seikkana asiakkaan hoidossa.

Yhdistyksen asukkaista murto-osa on kevyemmän palveluasumisen piirissä, ja asukasryhmänä näillä asukkailla saattaa haastateltavista olla käyttämättä jääneitä etuuksia, joiden tilannekatsaus koettiin olevan yksi mahdollinen sosionomin tehtävä. Esimerkiksi haastateltavat antoivat kotitalousvähennyksen, jolloin asukas on oikeutettu verovähennykseen joistakin tietyistä kotiin ostettavista palveluista. Tällä hetkellä asukkaita ja omaisia neuvotaan ja informoidaan, mutta varsinaisen hakemuksen teko kuuluu haastateltavista yhä omaisille. Asukkaan siirtyessä palveluasumisesta tehostetun palveluasumisen

piiriin tai uuden asukkaan tullessa yhdistyksen tehostettuun palveluasukkaaksi tulee asukkaan tilanne hahmotettua kokonaisvaltaisesti jo vuokra- ja palvelusopimusta tehtäessä.

Moniammatillista osaamista haastateltavat kokivat tarvittavan enemmän tilanteissa, joissa asukkaalla on jokin erityispiirteitä kuten afasiaa, sokeutta, kuuroutta, tukielinvaivoja. Haastateltavien mielestä sosionomi on yhteistyössä omaisten kanssa, kun hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehdään ja päivitetään. Sekä silloin, kun asukas tarvitsee jotain tukea, kuntoutusta tai sosiaalietuuksia. Erityisesti haastateltavat nostivat esille lyhytaikais- eli intervalliasukkaat ja tiiviin yhteistyön heidän omaistensa kanssa, kun pyritään tukemaan kotona pärjäämistä ja mietitään mahdollisia kotiin tarvittavia apuvälineitä. Kaiken kaikkiaan haastatelluista ei ole sellaista tilannetta, milloin yhteistyö asukkaiden omaisten kanssa ei ole äärettömän tärkeää.

*Siinä tulee se luottamus ja semmonen molemmin puolinen*

Haastatellut painottivat vastuuhoidajien ja lähihoitajien roolia ja osaamista, mutta tilanteissa, joissa tarvitaan erityisosaamista, neuvottaisiin omaiset sosionomin luokse. Niin sanottua "luukulta luukulle"-systeemiä ei pidetty hyvänä. Ruskakodin Palvelutalon yhdistyksellä on kattava tiimijärjestelmä ja haastateltavien pohtiessa sosionomin työnkuvaan kuuluvaa tiimityöskentelyä, syntyi ajatus uudesta johtotiimistä, joka muodostuisi yhdistyksen jokaiseen palvelutaloon.

*Tiimijärjestelmät. Siinä tulee se moniammatillinen näkemys kaikkiin asioihin.*

Uudessa moniammatillisessa palveluohjauksen johtotiimissä haastateltavien mielestä voisivat olla mukana terveydenhuollosta vastaavat sairaanhoitajat, palvelujohtajat, sosionomi ja asuntoasioidenhoitaja. Palvelujohtaja voisi olla sosionomin oikea käsi ja terveydenhuollosta vastaava sairaanhoitaja vasen käsi. Yhteistyö yksiköiden hoivatiimin kanssa olisi myös tärkeää sosionomin työnkuvassa.

Sosionomin työn kannalta tärkeiksi haastateltavat kokivat eettisyyden ja arvokeskustelun, joka tuo sosionomin työhön asioiden kokonaisvaltaisen näkemyksen. Eettinen näkökanta sosionomin työssä on haastateltavista tarpeen kokonaistilanteen hallinnassa ja ymmärtämisessä. Eettisyyden haastateltavat kokivat olevan lähtökohtia koko työn tekemiselle, eikä valtakunnallista arvokeskustelua vanhusyössä koettu koskaan olevan turhaa.

*Eettisyys, siinä ei tarvita rahaa, se on ihmisten asenne. Laman keskelläkin voidaan hyvin korkeasti..korkealla tasolla tehdä töitä.*

Keskusteltaessa verkostotyöstä osana sosionomin työnkuvaa haastateltavat kertoivat verkostotyön olevan hyvin tärkeää. Haastateltujen mielestä milloinkaan ei yksin voi tehdä työtä ja yhteistyötahoja on useita, entistä enemmän vuoden 2010 alusta. Haastateltavat kertoivat Ruskakodin palvelutaloyhdistyksen olevan laajalti verkostoinut toiminnassaan. Yhdistys on vahvasti verkostoinut eri tahojen kanssa ja yhteistyötä tehdään laajalti mm. lääkäreiden, osastonhoitajien, palomiesten ja sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Sosionomin työssä tärkeää olisi eritoten yhteistyö sairaaloiden kanssa yhteistyössä palvelutalon vastaavan sairaanhoitajan kanssa. Sairaanhoitajan vastatessa asukkaan kuntoisuudesta voisi sosionomi haasteltavien mielestä miettiä yhdessä sairaanhoitajan kanssa asukkaalle mahdollisia apuvälineitä ja tukikeinoja, kuinka palvelukodissa selviydytään jatkossa paremmin.

*...ja sit ko otetaan siihe meen fysioterapeutti ni se ois aiva hulppee kolmikko. Hulppeeta osaamista kyllä.*

Yhteistyö eri verkostojen kanssa on molempia osapuolia palveleva ja tärkeää, jotta yhteistyökumppanit ymmärtävät yhdistyksen puitteet, resurssit, välineet ja tarpeet.

## 8.2 Sosionomin osaamisen hyödyntäminen vanhustyössä

Hoito- ja palvelusuunnitelman tekoon ja seurantaan haastateltavat kokivat sosionomin koulutuksen antavan oman laaja-alaisemman näkökannan. Haastateltavat kuvailivat sosionomia asiantuntijana, yhteys- ja tukihenkilönä, sekä muuta hoitohenkilökuntaa tukevana ihmisenä hoito- ja palvelusuunnitelmien tekoon ja seurantaan liittyvässä työssä. Haastateltavat kertoivat palvelutalojen sairaanhoitajien antavan muulle henkilökunnalle neuvoja ja ohjeita, mutta enemmän sairaanhoidollisissa asioissa. Eräs haastateltava koki hoidollisten koulutusten keskittyvän olennaisesti sairaudenhoitoon tai muuhun hoitamiseen, mutta haastateltava kertoi Ruskakodin palvelutaloyhdistyksen lähihoitajien osaavan keskivertoa paremmin katsoa asukkaan tilaa kokonaisvaltaisemmin hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Eräessä yhdistyksen palvelutalossa sosionomi on mukana laatutiimissä tuomassa kokonaisvaltaista näkemystä asukkaiden elämässä.

*...vaiva et se voi johtua täysin niistä ympärillä olevista tekijöistä. Se nyt niinku kulminoituu siihen ahdistukseen tai psyykkeeseen, migreeniin tai..mut loppuviimeks se ei ookaan olennainen..*

Edunvalvontaan liittyvät asiat haastatellut kertovat aina hoitaneensa itse, mutta toivoisivat siihenkin kevennystä. Eräs haastateltava visioi sosionomin työnkuvan tulevan mukaan jo asukkaan alkutaipaleella muuttaessaan palvelutalon asukkaaksi.

*Se voi lähteä asukkaan vuokrasopimuksen teon yhteydessä jo et siinä asuntoasioidenhoitaja niinku ohjaa sosionomin työ ja kartoittaa just nää kaikki etuudet ja semmoset..ottaa tulevan asukkaan siinä kohtaa jo omakseen. Se on sit jo tuttu, kun ihminen muuttaa sisälle taloon.*

Elämänkaaren lopulla saattohoidossa sosionomin rooli nähtiin haastateltavien mielestä tärkeänä rauhoittavana tekijänä. Haastateltavista saattaa usein saattohoidossa yhä korostua hoidollinen näkökulma, vaikka mitään hoidettavaa

ei enää ehkä olisikaan. Sekä sairaanhoidon että sosiaalisen näkökulman haastateltavat kokivat kuitenkin molemmat yhtä tärkeinä ja tarpeellisena. Sosionomin ja sairaanhoitajan mahdollisen tiimityön haastateltavat näkisivät tuottavan hyviä tuloksia.

Neuvonnan, ohjauksen ja tietotaidon tuominen yksikköihin olisi osa sosionomin ammattiosaamista. Tulevaisuutta ajatellen haastateltavat kokivat sosionomin työnkuvan muodostumisen haasteellisena varsinkin, kun vuoden 2010 alussa yhteistoiminta-alue muodostetaan ja yhdistyksen asiakaspiirit laajenevat lähikuntiin ja palvelujohtajien työmäärä entisestään kasvaa. Palvelut kuntien välillä ovat hyvinkin erilaisia ja vaaditaan monia puheluita, jotta asioiden yhteensovittaminen yhdistyksen konseptin kanssa onnistuu.

*Siin menee hirveesti työaika, ku selvität ja kuitenkin puhutaan sit jo niin eri..tottakai joka kunnas ja jokanen joka vanhustyötä tekee sitä sil mielel et hoidetaa se vanhus hyvin, mut ne käytännöt on erilaisia ja toimijat on erilaisia.*

Haastateltavat näkivät sosionomin myös olevan paikallaan johtamistyössä palvelujohtajan sijaisena, niin sanottuna apulaispalvelujohtajana, joka palvelujohtajan ollessa lomalla tekisi työvuorolistat, hallitsisi palvelutalon tiimityöt ja osaisi ratkaista asiat ilman, että ihmiset odottaisivat palvelujohtajaa palaavan töihin. Kehittämisen arvoisena asiana eräs haastateltava koki sosionomin työnkuvan palvelujohtajan työparina, joka seuraisi uuden asukkaan viihtymistä ja kotiutumisprosessia sekä tukisi hoivayksikköä työssään.

*Sitä yrittää nyt itse seurata et miten asukas on lähtenyt viihtymään, mut aika ei aina riitä.*

Haastateltavat toivoivat lisääntyvän työmääränsä uudelleenorganisoidun tulevaisuudessa eritavalla. Sosionomin työpanos yhdistyksessä työyhteisön jäsenenä mahdollistaisi haastateltavista palvelujohtajien työn uudelleenorganisointia. Toiminnan laajentuessa ja asukasmäärän ja henkilökunnan määrän ovat kasvaessa haastatelluista työn kehittäminen ja

laadunseuranta tulisi näkyä entistä enemmän palvelujohtajan työssä henkilöstöjohtamisen rinnalla. Haastatellut kokivat hyväksi sen, että heidät on vapautettu rutiinihoitotyöstä terveydenhuollosta vastaavan sairaanhoitajan työnkuvan kautta. Haastateltavat kokivat sosionomeilta saatavan sosiaalisiin asioihin liittyvän, lähettyvillä olevan tuen työlleen tarpeelliseksi. Sosionomi toimisi kuin palvelujohtajan sijaisena, joka tarvittaessa osaisi tehdä täysvaltaisesti myös palvelujohtajan työn tämän ollessa lomalla. Haastatellut kokivat yhdistyksen nykyisen organisaatorakenteen oleva hyvä.

*...Meen organisaatorakenne on hirveen hyvä ja meil hirveen matala. Meil ei oo mitää välitason johtoo, vaan on ne yhdet palvelujohtajat mitkä vastaa niist taloistaan.*

*...Kyl ois hyvä kun siin ois joku oikee käksi, pystyis delegoimaan ja tehtäs yhteistyössä ja olis vastuullinen ihminen jakamassa...*

Minkä tahansa sosionomin haastateltavat eivät kokeneet sopivan työhön vaan sosionomin tulisi samaistua yhdistyksen arvoihin ja ideologiaan.

*Mut äärettömän tärkeä on se et se sosionomi on niinku erittäin hyvin perillä meidän talon toiminnasta, ideologiasta ja arvoista ja sisäistää ne itselleen. Ne on sit ihan niin äärettömän tärkeitä asioita*

Haastateltavat toivat esiin hyvän perehdytyksen merkityksen sosionomin työn kannalta. Perehdytyksen yhdistyksen toimintaan olevan kerrottiin olevan tärkeää. Haastateltavat eivät kokeneet sosionomin vaikuttavan esimiehen jaksamiseen, mutta sosionomin työpanoksen koettiin vähentävän esimiehen aikaa toisesta päästä, jolloin esimiehelle jäisi enemmän aikaa kuunnella ja tukea henkilökuntaansa, jota yksiköt myös odottavat esimieheltään.

*Se ois unelma et mä pääsisin kerran viikossa vaikka käymään yhdes yksikös, mut ei oo ollu aikaa.*

Kysyttäessä millaisia odotuksia haastateltavilla on sosionomille, he toivoivat sosionomin olevan täydellinen työpari, jolla on laajat silmälasit. Sosionomin



toivottiin olevan myös innovatiivinen ja vastuullinen henkilö, jolla on vankka arvopohja. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että sosionomilla tulee olla ratkaisukeskeinen työote; henkilö joka ei näe asioita ongelmakeskeisesti.

## 9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tarkoitus oli kartoittaa sosionomin mahdollista työnkuvaa Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen palvelutaloihin. Tutkimussuunnitelman palautuksen jälkeen tutkija sai yhdistykseltä toiveen, muokata tutkimussuunnitelmassa esiintyneen tekstin parempaan muotoon, jotta yhdistyksen hallitus ei saisi väärää kuvaa kenen toimesta tämä tutkimus lähtenyt käyntiin. Ja tutkimuksen idea lähti siis tutkijan omasta mielenkiinnosta. Tuo erheellinen mahdollisesti väärinymmärrettävä kohta alkuperäisessä tekstissä kuului seuraavasti ” Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry:llä on tarve saada sosiaalialan ammattilaisen eli sosionomin työpanos osaksi moniammatillista työyhteisöä”. Tutkijana olin tyytyväinen, kun sain neuvon muokata lausetta paremmaksi, sillä tajusin tehneeni ennako-oletuksen jo ennen varsinaista tutkimusta. Ei tutkija voi olla varma onko yhdistyksellä tarvetta vai ei sosionomin osaamiselle vai ei vielä tutkimussuunnitelmaa tehdessä.

Tutkimuksestani voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, minkälaiseksi sosionomin mahdollinen työnkuva muodostuu yhdistyksen palveluksessa. Haastatteluni tuloksista kävi ilmi valtakunnallisesti määriteltyjen sosionomin ydinsaamisalueisiin sisältyvien kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävien, johtamis- ja kehittämistehtävien sekä sosiaalityöhön liittyvien tehtävien olevan tarpeellisia myös vanhusten palvelukodissa tehtävässä vanhustyössä. Tutkimuksessa tuli esille sosionomin ydinsaaminen tarpeellisuus kuntoutuksen ja ohjauksen työtehtävissä lyhytaikais- eli intervalliasukkaiden kanssa. Lyhytasukkaiden kohdalla työntekijän tulee huolella huomioida asiakkaan tilanne ja voimavarat, jotta kotona pärjääminen on

turvallista ja onnistunutta myös tulevaisuudessa. Lyhytaikaisasukkaiden kanssa tehtävässä työssä myös yhteistyö omaisten kanssa nousee voimakkaasti esille. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään tukemaan yksilön toimintakykyä sosiaalisissa tilanteissa ja oikeutta elää sosiaalista elämää yhteisöissä. (Vuorensyrjä, ym. 2006, 207.)

Palvelujärjestelmän tunteminen nousi tutkimuksessa esille osilta, jolloin sosionomin tulee olla tietoinen erilaisista sosiaalietuuksista, tuista ja palveluista, joihin vanhusasiakkaat ovat oikeutettuja. Haasteellista vanhusasiakkaiden kanssa sosionomille työssään on kyetä perustelemaan ja rohkaisemaan vanhusasiakasta ottamaan vastaan palveluita ja hakemaan tukia tilanteissa, joissa asiakas ei suhtaudu asiaan myönteisesti. Tutkimuksestani käy ilmi Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksellä olevan useita verkosto- ja yhteistyökumppaneita ja tahoja, joiden kanssa ollaan yhteistyössä säännöllisesti, joten näin myös valtakunnallisesti määritelty sosionomin ydinosaamiseen kuuluva yhteistyö eri kansalais- ja viranomaisverkostojen kanssa täyttyy tutkimuksessani.

Tutkimuksessani tuli ilmi, että yhdistyksen palvelutaloihin toivottiin terveydenhuollon näkökulman rinnalle myös sosiaalialan näkökulmaa, jolloin vanhusasukas nähtäisiin laajempaan kokonaisuuteen eikä pelkästään jonkin sairaudenkuvan kautta. Asiakslähtöisyys tuli ilmi tutkimuksessa tärkeänä asiana, jota Ruskakodin Palvelutalo yhdistyksessä vaalitaan. Työorganisaation ja palveluohjaajan yhteinen arvopohja ja näkemys asiakastyöstä auttavat tutkijan mielestä palveluohjauksen mahdollista toimivuutta osana yhdistyksen toimintaa, sillä palveluohjauksessa asiakas on aina mukana päätöksenteossa ja asiakasta kuunnellaan.

Terveyden-, sairaanhoitoa ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava hoitosuunnitelma yhteisymmärryksessä asiakkaan, hänen läheisensä taikka hänen laillisen edustajansa kanssa. (Finlex.) Palvelusuunnitelmassa on tarkoitus saada kokonaiskäsitys asiakkaan kokonaistilanteesta ja kartoittaa asiakkaan tarvitsemia palveluita ja tiedottaa asiakasta olemassa olevista palvelumahdollisuuksista. Tarkoituksena on ohjata asiakasta hakemaan hänelle

oikeutettuja sosiaalietuuksia ja palveluja. Hyvin tehdyssä palvelusuunnitelma on laadittu sellaisella kielellä, että asiakaskin sen ymmärtää. (Korhonen; Pirinen; Rautjärvi; Räsänen; Turunen & Väisänen 2000, 127.) Tutkimukseni tuloksista kävi ilmi sosionomin rooli hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehdessä uudelle asukkaalle ja päivitettäessä sitä vanhan asukkaan kohdalla. Tutkimustulosten mukaan sosionomin osaamista arvostetaan ja toivotaan olevan hyödynnettävissä asukkaiden hoito- ja palvelusuunnitelman teossa. Erityisesti arvostettiin sosionomin tuomaa laaja-alaisempaa sosiaalista ja henkistä näkökulmaa vanhusasiakkaan palveluiden suhteen.

Kielen merkityksellisyys tuli myös esille tutkimuksessani, sillä olisi suotavaa puhua asukkaan kanssa sellaista kieltä, johon asukas on tottunut. Toisia asukkaita saatetaan puhutella teititellen ja toisille asukkaille työntekijän sopii puhua hyvinkin vapaamuotoisesti. Kielen merkityksellisyys on huomioitavaa toisaalta myös siitä syystä, että usein vanhusasiakkaalla on taustalla dementiaa tai muuta kognitiivisia taitoja ja ymmärtämistä madaltavia toimintahäiriöitä. Kielen merkityksellisyydessä tulee tutkijan mielestä esiin jälleen ihmisen yksilöllisyys ja sosionomin hyvät vuorovaikutustaidot.

Tutkimustulokset yhtenevät Vuorensyrjän (2006) näkemyksen kanssa siinä, että vanhustyössä sosionomi voi lunastaa paikkansa tuomalla esiin gerontologisen sosiaalityön näkökulman erityisesti tilanteissa, joissa asukas on saattohoidettavana, lyhytaikaisasukkaana palvelukodissa sekä tuomalla kokonaisvaltaisen näkökulman ihmisestä hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä tai päivitettäessä. Vanhustyö on monitieteistä asiantuntijatyötä johon liittyvät koko ihmisen elämänhistoria ja ihmisen biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Sosiaalisuuden käsitettä voidaan tarkastella ja ymmärtää eri näkökulmista. Käsite on kontekstisidonnainen ja monimerkityksinen. Sosiaalinen käsite kuvaa yksilön ja yhteiskunnan kohtaamisen paikkaa ja kontekstia. Sillä voidaan viitata ihmisten vuorovaikutukseen ja yhteiskunnan huono-osaisten olojen parantamiseen. Sosiaalinen toiminta ilmenee yhteiskunnallisena muutos, kehittämis- ja vaikuttamistyönä. Ammattilaiselta edellytetään kykyä jäsentää yhteiskunnan ja yksilön tasolla asiakkaan arkielämän jatkuvuutta, toimintakykyä ja sosiaalista

osallisuutta. Vanhenemisessä sosiaalinen ulottuvuus näkyy ikääntymisprosessia ja elämäntulkua määrittävinä ajallisina ja paikallisina yhteiskunnallisina tekijöinä. (Marin, M. & Hakonen, S. 2003, 114.)

Tutkimuksen tuloksista voidaan todeta sosionomin olevan myös osaava henkilö vanhusten palvelukodin vanhustyössä. Tutkimuksessani syntyi ajatus uudentyyppisestä palveluohjauksellisesta tiimistä, johon sosionomi toisi terveydenhuollon näkökannan rinnalle myös sosiaalisen näkökannan. Tutkimukseni tulokset yhtenevät Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen arvojen ja tavoitteiden kanssa. Sosionomin koulutuksen kautta saadut sosiaalieettiset eväät mahdollistavat sosionomin korkean eettisen osaamisen yhdistyksen palveluksessa. Sosionomin monipuoliset tietotaidot koettiin tutkimuksessani tärkeänä osana sosionomin ammattiosaamista, jolloin sosionomi voi jakaa tietoa myös palvelukotien hoivahenkilökunnalle. Tutkimuksestani käy ilmi, että työnjako palvelukotien lähihoitajien, terveydenhuollosta vastaavan sairaanhoitajan, palvelujohtajan ja sosionomin välillä ovat selvät.

Tutkimustulosten valossa voin todeta, että toisaalta sosionomi keventäisi palvelujohtajan työmäärää ottamalla tehtäväkseen huolehtia lyhytaikaisasukkaista ja sijaistamalla tarvittaessa palvelujohtajaa tämän ollessa lomalla. Erityistilanteissa, jolloin vaaditaan erityistä osaamista, voisivat lähihoitajat neuvoa asukkaiden omaisia sosionomin luokse keskustelemaan asioista, muuten lähihoitajilla on vastuu asukkaiden asioista. Sairaanhoitajan kanssa sosionomi voisi toimia yhteistyössä tilanteissa, joissa asukas on kotiutumassa sairaalasta ja kartoitetaan asukkaalle mahdolliset tarvittavat tuet, etuudet ja palvelut. Yhtenä selkeänä sosionomin työnkuvana tutkimukseni mukaan olisi sosionomin rooli Rava-testien ja muistitestien tekeminen asukkaille, mihin sosionomi olisi erikoistunut.

Tutkimukseni tulokset ovat samalla linjalla Ristiin Rastiin -projektin selvityksen johtopäätösten kanssa, että sosionomin työssä on olennaista tuntee oman alueen palvelurakenteet ja osallistuminen yhteistyöhön palveluiden kehittämiseen, sillä tutkimuksessani kävi ilmi yhteistyön eri yhteistyötahojen kanssa olevan tärkeää Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen toiminnassa. Asta

Suomi (2003) pohtii teoksessa Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa, voisiko palveluohjaus olla toimijoita ja verkostoja yhteen liittävä työtapana, kun yhä laajentuneet yhteistyökumppanuudet ovat haastaneet palveluiden johtamisen ja ohjaamisen. Vanhustyössä verkostoituminen tarkoittaa vanhuksen lähiverkoston ja viranomaisverkoston kohtaamista. Verkostoituneessa vanhustyössä korostuvat asiakas- ja voimavara- lähtöisyys yhteisten tavoitteiden ja eri verkostojen toimivuuden lisäksi. (Marin, M. & Hakonen, S. 2003, 196–197.)

Tutkimukseni on yhtä mieltä Ristiin Rastiin -projektin selvityksen johtopäätösten kanssa siitä, että sosionomi tukee asiakkaan itsenäisyyttä ja elämänhallintaa. Tätä tukee tutkimukseni tulos, jossa kävi ilmi asiakkaan oman elämänhallinnan mahdollistaminen ja päätösten tekoon mukaan ottaminen asukkaan yksilöllisten voimavarojen huomioon ottaen. Gerontologinen palveluohjaus työmuotona sopii tutkijan mielestä tutkimustulosten valossa Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen toimintaan. Sosionomin työpanokselle näyttäisi olevan tutkimuksen haastattelun tulosten mukaan yhdistyksellä sekä tarvetta että odotuksia. Haastattelussa kävi esille muutama kertaan, että sosionomin työpanostusta on selvästi jo mietitty ja se nähdään voimakkaasti osana tulevaisuuden visiota haastatelluiden mielestä.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan sanoa, että Ruskakodin Palvelutaloyhdistykselle sopiva palveluohjauksenmalli muistuttaisi perinteistä tai toisin sanoen yleistä palveluohjauksen mallia. Yhdistyksen lähes jokainen palvelutalo käsittää jo yksittäin yli sata asukasta. Tällöin perinteinen palveluohjauksen malli sopii yhdistyksen toimintaan sillä se mahdollistaa samanaikaisesti jopa kymmenien yhtäaikaisten asiakkuuksien toiminnan. Ehdotan Ruskakodin Palvelutaloyhdistykselle sosionomin työkaluksi lyhytaikaisasukkaiden kanssa työskenneltäessä ennaltaehkäisevän kotikuntoutuksen mallia mukautettuna yhdistyksen lyhytaikaisasiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Malli on valtakunnallisesti käyttökelpoinen ja yksikertainen siirrettäväksi minne tahansa. Ennaltaehkäisevä kotikuntoutuksen malli on interventio omaishoitajan ja hoidettavan tilanteeseen. Sen aikana asiakkaan kokonaistilanne jäsennetään, sekä pyritään löytämään fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja, jotta

asiakas ja hänen perheensä selviytyisivät haastavassa omaishoitotilanteessa. Tässä mallissa on kolme päälähtökohtaa; yksilöllinen palveluohjaus (liite 5), toimintakyky (liite 6) sekä elämänhallinta (liite 7). Kotikuntoutusmallissa korostuu yksilöllinen palveluohjaus. (Sosiaaliportti 2009.) Varsinaisessa mallissa korostuu omaishoitajan rooli palveluohjauksen kohteena, mutta palvelukodissa palveluohjauksen kohteena korostuu itse lyhytaikaisasukas. Vanhustyön kehittämistä ja palveluohjauksellisen työtteen vahvistamista ajatellen, vahvistavat uudenlaisten työmenetelmien käyttöönotto ja kehittäminen organisaation asemaa jatkossakin laadukkaana vanhuspalveluiden tarjoajana.

Tutkimuksessa syntyi visio uudenlaisesta palveluohjauksellisesta tiimistä, jossa moniammatillinen osaaminen korostuu palveluohjaajan tukena. Tämä on yksi tutkimukseni konkreettinen ja merkittävä tulos. Tutkimuksessa palveluohjauksellisesta tiimistä mainittiin nimenä myös ”johtotiimi”, mutta jos johtotiimin toimintaa vertaa Suomisen ja Tuomisen (2007) malliin, ei tässä tapauksessa johtotiimi ole oikea kuvaava nimi palveluohjauksellisesta tiimistä. Oikeanlainen nimike voi olla palveluohjauksellinen tiimi, joka kertoo toimintatarkoituksestaan jo nimellään. Sopiva nimi tiimille voisi olla myös Suomisen ja Tuomisen (2007) mainitsema moniammatillinen vastuuryhmä. Tutkijan mielestä parhain vaihtoehto kuitenkin olisi moniammatillinen palveluohjauksentiimi, jossa pääasiallinen asiakkaan kanssa toimija olisi sosionomi käyttäen työssään tukena moniammatillista tiimiä.

Tutkijana olen pohtinut mahdollista ristiriitaa, jos sosionomin työnkuvaan kuuluu osaltaan selkeä palveluohjauksellinen gerontologinen sosiaalityö ja toisaalta taas ohjauksellinen ja neuvontatyö. Onnistuuko kahden erilaisen työtavan yhdistäminen? Pohdittavana myös on asioiden priorisointi, eli millä tehtävällä sosionomin työnkuvassa suurempi merkitys kuin jollain toisella tehtävällä. Vai voivatko kaikki työtehtävät kulkea tasapuolisesti rinnakkain ilman toisen työtehtävän kärsimistä ja palvelun laadun heikentymistä. Tutkijan mielestä on mahdollista jatkotutkimuksen avulla selvittää millaiseksi sosionomin työnkuva muodostuisi ja miten erilaiset työtehtävät toimivat yhtäaikaisesti, jos sosionomi joskus palkataan sosiaalialan työtehtäviin osaksi Ruskakodin Palvelutaloyhdistystä.

Tutkimukseni on yhtä mieltä Horsman ja Jauhaisen (2004) kanssa siitä, että lisäämällä sosionomien määrää pystytään vahvistamaan sosiaalista asiantuntijuutta henkilöstörakenteissa. Tällaista sosionomin roolia asiantuntijana ja sosionomin tietotaidon jakamista eri yksiköille haastatellut pitivät toivottuna. En voi olla tutkijana pohtimatta tutkimustuloksissa näkynyttä terveydenhuoltoalan ammattilaisen näkökulman puuttumista. Olisivatko tutkimustulokset esimerkiksi sosionomin ydinosamisen hyödyntämisestä olleet erilaisia, jos haastatteluun olisi osallistunut myös terveydenhuollon edustus? Tutkijana en itse usko tulosten mahdollisuuteen olla sen suuremmin erilaisempia kuin mitä ne nyt ovat. Mutta on todettava tutkimustulosten aina olevat paremmin yleistettävissä, mitä suurempi otanta ryhmästä on tutkittavana. Tutkimuksessani esille tulivat vain palvelujohtajien näkökulmat.

Gerontologinen sosiaalityön näkökulma korostui tutkimukseni tuloksissa ja tukee Liikasen (2007) oletusta gerontologisesta sosiaalityöstä, jossa vanhusta ei nähdä vain vanhana ja sairaudenkuvaa korostavien näköalan mukaan, vaan vanhus on koko elämänhistoriansa ja elämänsä näköinen kokonaisuus. Tutkijana voin todeta Ruskakodin Palvelutaloyhdistyksen vanhustyössä korostettavan eettisiä arvoja, vanhuksen itsemääräämisoikeutta sekä pyrkimyksen toiminnallaan vahvistamaan vanhuksen toimintakykyä ja fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista hyvinvointia. Sosionomi osallistuisi tutkimuksen tulosten mukaan gerontologisen sosiaalityön työkokonaisuuksiin ennaltaehkäisevään palvelutarpeiden arviointiin yhteistyössä terveydenhuollosta vastaavan sairaanhoitajan kanssa, kun tarkoituksena on vanhuksen kotona pärjäämisen tukeminen, arvioitaessa ja suunniteltaessa sekä palvelukodin asukkaan että lyhytaikaisasukkaan palveluiden, tukien ja apuvälineiden hankkimista.

Vanhuksen elämänhistorian huomioonottaminen kokonaistilanteen hahmottamisessa ja ymmärtämisessä nousi tärkeäksi asiaksi tutkimukseni tuloksissa. Sosionomilta odotetaan tutkimukseni mukaan laajaa eettistä näkökantaa asioita tulkittaessa, jossa vanhuksen yksilöllinen tilanne otetaan huomioon vanhenemisprosessin etenkin psyykkisten ja sosiaalisten koko elämänkaaren läpi ulottuvien kytkösten kautta.

Tutkimuksen tekeminen oli tutkijalle mieleinen prosessi, vaikkakin prosessi eteni hitaasti tutkijan perhe- ja työelämän asettamien aikataulullisten ja omien voimavarojen asettamien ehtojen mukaan. Tutuksi ovat käyneet hetket lähdekirjallisuuden parissa keinussa lasten leikkiessä vierellä. Tutkijan oma työkokemus vanhustyöstä perushoito- ja hoivatyön parista ovat olleet tutkijan mielestä eduksi tutkimusta tehdessä. Perushoitohenkilökunnan työnkuvaan kuuluvat toiminnot olivat entuudestaan tutkijalle tuttuja, joten tutkimuksessa ei mennyt ylimääräistä aikaa erilaisten vanhustyöhön liittyvien käsitteiden avaamiseen.



## LÄHTEET

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätöiden menetelmät. 2. painos. Helsinki:  
WSOY

Hirsjärvi, S.; Remes, P.; Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki:  
Tammi

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria  
ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Horsma, T. & Jauhiainen, E. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä.  
Helsinki

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja  
2008. Helsinki : Yliopistopaino,

Keskinen, M. 2006. Ristiin Rastiin –projekti. Sosiaalialan osaamisselvitys kunta-  
työnantajille. Loppuraportti.

Korhonen, S.; Pirinen, R.; Rautjärvi, R.; Räsänen, A.; Turunen,  
Väisänen, R. 2000. Hyvinvoinnin palapeli. Sosiaalialan ja  
yrittäjyyden tietoutta sosiaali- ja terveysalalle. 1. painos. Kuopio:  
Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu.

Koskinen, S. 1997. Vanhat asiakkaat sosiaalipalvelujen asiakkaina Teoksessa  
Salmela, toim.) Autetaanko asiakasta-palvellaanko potilasta. Jy-  
väskylä: Atena Kustannus Oy, 111–112

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992/785. 17.8.1992. Viitattu 12.10.2009.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. 22.9.2000.

Viitattu 12.10.2009.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Liikanen, H-L; Kaisla, S. & Viljaranta, L. 2007. Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä. Julkaisusarja nro 12. Helsinki: Yliopistopaino

Marin, M & Hakonen, S. (toim.) 2003. Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS Kustannus

Myllyniemi, K. 2007. Lisää konkretiaa vanhustenhuollon laatujärjestelmään.

Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 5, 12–13.

Myllyniemi, K. 2007. Lisää Vanhusten hoidossa tarvitaan vastakin päätä, sydän  
tä ja käsiä Vanhustenhuollon Uudet Tuulet 5, 22–23.

Niskanen, T. & Kauppinen, S. 2003. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Stakes

Noro A, Finne-Soveri H, Björkgren M & Vähäkangas, P. (toim.) 2005. Ikääntyneiden laitoshoidon laatu ja tuottavuus -RAI-järjestelmä vertailukehittämisessä. Saarijärvi: STAKES.

Pietiläinen, E. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. 3. painos. Kehitysvammaliitto.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino

Seppänen, Marjaana. Gerontologinen sosiaalityö 2006. Helsinki: Yliopistopaino.

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami Oy.

Vuorensyrjä, M.; Borgman, M.; Kemppainen, T.; Mäntysaari, M. & Pohjola, A.  
2006. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima-  
ja koulutustarpeiden ennakointihanke. SOTENNA. Loppuraportti.  
Jyväskylän yliopisto. Tampere: Yliopistopaino.

Ruskatalot 2009. Viitattu 20.08.2009. <http://www.ruskatalot.fi/>. Tuloste tekijän  
hallussa.

Sosiaaliportti 2009. Ennaltaehkäisevän kotikuntoutuksen malli. Viitattu  
18.11.2009. [http://www.sosiaaliportti.fi/fi-  
FI/hyakaytanta/kuvaus/?Practiceld=f8190903-d032-441e-ab3f-  
7a098aac217a](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyakaytanta/kuvaus/?Practiceld=f8190903-d032-441e-ab3f-7a098aac217a)

Sosiaaliportti 2009. Sosionomi (AMK) tutkinto. Viitattu 15.1.2009.  
[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-  
FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala\\_ammattikorkeakouluissa/so  
sionomi\\_amk\\_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

## LIITE 1

Leena Ojalainen, Toiminnanjohtaja

Ruskakoti, Peräsimentie 5

28190 Pori

### TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Olen Satu Mäenpää sosionomi (AMK) opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta, Porin yksiköstä. Tarkoitukseni on valmistua joulukuussa vuonna 2009. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää miten sosionomin osaamista voi hyödyntää osana moniammatillista työyhteisöä Ruskakodin Palvelutalo yhdistys ry:n palvelukodeissa sekä kartoittaa sosionomin mahdollinen työnkuva.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen ja aineiston keruu on tarkoitus tehdä ryhmähaastattelemalla Ruskakodin Palvelutalo yhdistyksen toiminnanjohtajaa, yhdistyksen palvelujohtajia sekä palvelutalojen terveydenhuollosta vastaavia.

Tutkijana minua sitoo vaitiolovelvollisuus ja käsittelen tietoja luottamuksellisesti ammattikorkeakoulun eettisten periaatteiden mukaisesti. Haastateltavien henkilöllisyydet eivät tule tutkimuksessani ilmi.

Tutkimukseni tulokset on tarkoitus julkistaa joulukuussa 2009.

Opinnäytetyötäni ohjaavat Rauli Vuorela puh.040 869 6036 ja Hannu Piironen puh. 040 550 1992.

Anon Teiltä kohteliaimmin lupaa toteuttaa opinnäytetyöni tutkimusta myöhemmin sovittavana ajankohtana.

Ystävällisin terveisin

Satu Mäenpää

Sosionomi(AMK)opiskelija

Puh. 040 410 7436



# Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry

Peräsimentie 5, 28190 Pori

Puh. 02-627 5000, Faksi 02-627 5198, [www.ruskatalot.fi](http://www.ruskatalot.fi)

---

## TUTKIMUSLUPA

Sosionomiopiskelija Satu Mäenpäälle on myönnetty tutkimuslupa liittyen hänen opinnäytetyöhönsä aiheesta: Sosionomi osana moniammatillista työyhteisöä vanhusten palvelukodissa.

Porissa 5.10.2009

Leena Ojalainen, toiminnanjohtaja  
Ruskakodin Palvelutaloyhdistys ry

## LIITE 3

## SOSIONOMI (AMK) OSANA MONIAMMATILLISTA TYÖYHTEISÖÄ VANHUSTEN PALVELUKODISSA

Tutkimustehtävänäni on selvittää ryhmähaastattelun avulla teidän näkökulmianne millainen sosionomin työkuva organisaatiossanne voisi olla. Kartoittaessani sosionomin työkuvaan tutkin palveluohjauksellista työtettä nimenomaan gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta. Ohessa haastattelurunko.

### HAASTATTELURUNKO

#### 1. Sosionomin ydinosaaminen

Sosionomin(AMK) ydinosaamisalueisiin sisältyvät:

1. Kasvatus-, opetus- ja ohjaustehtävät
2. Kuntoutuksen, ohjauksen ja sosiaalisen tuen tehtävät
3. Palvelutuotanto-, johtamis- ja kehittämistehtävät
4. Sosiaalityön tehtävät
5. Hoito- ja huolenpitotehtävät (Sosiaaliportti 2009).

Mikä osa-alue sosionomin ydinosaamisesta vastaisi organisaation tarvetta eniten?

Onko mielestänne sosionomin mahdollisen työkuvan kannalta sosiaalipalvelujärjestelmän tunteminen tärkeää organisaatiossanne?

#### 2. Palveluohjaus

Asiakaslähtöisyyden merkitys vanhustyössä sosionomin työkuvan kannalta?

Vanhusasiakkaan erityisyyksiin huomioiminen sosionomin työssä?

Sosionomin osallistuminen hoito- ja palvelusuunnitelman tekoon ja seurantaan?

Millaisille asiakkaille palveluohjauksesta mielestänne olisi eniten apua?

Millaisissa tilanteissa sosionomi olisi yhteistyössä omaisten kanssa?

### 3. Moniammatillisuus

Miten näette sosionomin mahdollisen työnkuvan osana osallistumisen tiimityöskentelyyn? Kenen kanssa organisaatiossanne?

Miten näette sosionomin mahdolliseen työnkuvaan kuuluvan verkostotyön, eli yhteistyön muiden tahojen esim. sairaaloiden kanssa

### 4. Tarpeet sosionomin osaamiselle organisaatiossa

Onko sosionomin osaamiselle tarvetta organisaatiossa?

Onko jo olemassa valmiita tehtäviä, jotka näkisitte voivan kuulua sosionomille?

## LIITE 4. ESIMERKKI SISÄLLÖNANALYYSIN KÄYTÖSTÄ

Tutkimuskysymykset: 1. Miten sosionomin ydinosaamisalueet ja palveluohjaus soveltuvat vanhustenhuoltoon? 2. Miten sosionomin osaamista voidaan hyödyntää vanhustyössä?

Haastattelun 1. teema sosionomin ydinosaaminen. 2. teema asiakaslähtöinen palveluohjaus vanhustyössä. 3. teema sosionomi osana moniammatillisesta yhteisöä. 4. teema organisaation tarpeet sosionomin osaamiselle.

Alla olevassa otteessa tutkimushaastattelusta käsiteltävä teema on 2. asiakaslähtöinen palveluohjaus. Kysymys koskee millaisille asiakkaille palveluohjauksesta olisi eniten haastateltavista hyötyä.

Haastateltavista asiakaslähtöisestä palveluohjauksesta olisi eniten hyötyä...

Vastaaja 3: Voiko nostaa ketään, kun kaikki tarvii jotakin. Jos on toinen esim. näkövammainen tai kuuro ni ehkä vähän enemmän tarvitaan sellaisia erit-  
yisapuvälineitä. Oisko se sellanen ryhmä? Mihin mä itse olen törmännyt et ne  
tarvii sitä miettiä miten asunto laitetaan samantyyppisesti kun on ollut se vanha  
kotikin ja se asiakas on se asiantuntija ja hänen mukaansa se sitten tehdään.

..Ei voida määritellä kuka tarvitsee enemmän kuin  
..näkövammainen tai kuuro.  
..asiakasiantuntijana, samankaltaisuus vanhan kodin  
kanssa

Vastaaja 2: Ja sit tietysti meil nyt enää murto-osa on kevyempää palveluasumista  
Mut kyl mä ajattelisin niin et kun asukas tulee tehostetun asumisen piiriin niin tulee  
se kokonaisuus hahmotettua selkeesti ja vuokra- ja palvelusopimusta tehdessä  
otetaan se huomioon Asumistukihakemukset ja hoito- ja palvelusuunnitelman kuu-  
luukin olla laajempi kuin näillä palveluasukkailla. Mut ehkä näil palveluasumis ihmisil  
on näit käytös olevii mahdollisii etuusia jotka jää käyttämättä. Et koska se heidän se  
palvelu jota heille tuotetaan on huomattavasti pienempää koska he tietystikään tarvitse  
sitä et se menee hoitotarpeen mukaan se palvelu on niinku pienempää suhteos sit  
tähän tehostettuun ja sit tehostetus asukas saa ja sit sitäkin kautta otetaan selvi.  
Sielt saattaa jäädä niit etuusia käyttämättä. Et se vois ol yks semmonen jos mä  
ajattelen sosionomin työnkuvaan nin tsekkais nidenkin ihmisten mahdolliset etuudet.  
Koska monta kertaa nää ihmiset jotka tulee palveluasumisella ni ne on aina itse-  
maksavia elikä siinä ei ole kaupunki mukana, ei tule SAS-työryhmän päätöksen  
kauffa jolloin kaupunki maksaa puuttuvan osan. Siin niinku korostuu enemmän  
vielä kun se ihminen on itse maksava millain ne tulot riittää, miten varat riittää..  
jos sieitä vielä jää käyttämättä jotain mahdollisia etuusia et ne riittäis vielä parem-  
min ne varat.

..uudet tehostetut asukkaat, kokonaisvaltainen tilanne-  
katsaus  
..vanhat kevyen palvelupaketin omaavat asukkaat

..alleiviivattuna tärkeä kohta, sillä haastateltava mainit-  
see teemaan 4. liittyvästä aiheesta koskien onko  
tutkittavalla yhdistyksellä jo valmiina mietittyjä työteh-  
täviä, joita sosionomi hoitaisi.







